

50-ik szám 1882.

BUDAPEST, DECZEMBER 10.

XXIX. évfolyam.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre --- 6 *
 Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre --- 4 *
 Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 3 frt, félévre --- 3 *
 Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is eszolandó.

YBL MIKLÓS

RITKA szép ünnep volt az, melyet e héten ült meg a magyar mérnökök és építészek egyesülete. Egy félszázadon keresztül tartó szakadatlan alkotás ünnepe volt ez, alkotásé a szó legteljesebb értelmében, alkotásé, a melynek teste, markolható anyaga van, melyben eszményi művészet párosul a gyakorlati élet céljaival, s mely minden nemzet által megérthető nyelven, századokig tisztán olvasható általános alphabet jegyeivel hirdeti az alkotó kor vagy nemzet civilizációját.

Az írott történelem jobbára a rombolások története. A história megörökíté nevé a nagy rombolóknak s a világhősök magaslatára emelte föl, míg a nagy alkotók csak igen kis részének jegyezte föl nevét. De a teremtő ösztön, istennek e szikrája az emberben, lassanként kiköszörülé a rombolásokat, s a rettenetes pusztítások soha sem birták végkép eltörölni, a mi igazán nagyot, érdemeset az emberi kéz és elme előhozott. Nagy vigasztalás az, hogy az emberiség alkotása mindig hatalmasabbnak bizonyult az egyesek pusztító tényeinél, az építés mindig nagyobb a rombolásnál. Egyiptom dicsősége elenyészett örökre, de piramisai negyven évszázad múlva is hirdetik eltűnt nagyságát; Róma világontó hatalma nincs sehoh, de csonkaságukban is nagyszerű építményei ma is élő emlék abból az időből, mikor az egész ismert földnek ő volt az ura.

A köre rakott kő az igazi könyve a kultura történetének. Időkkel, viszontagságokkal daczoló krónika, melyet végkép megsemmisíteni lehetetlen, mert anyaga van, a mi halhatatlan. Nem légvár az, a mit teremt, s a minek ideig-óráig talán csillogó semmiségét eloszlatja egy széllebbenés, — de reális valami, mely sokszor túléli alkotóját, késő nemzedékekhez szóló közvetlen üzenet lesz rég eltűnt idők nemzedékeitől.

A művelődés nagy folyamában előkelő szerepe van azoknak, a kik lelket lehelnek a kőbe s azt oly alakba öntik, hogy megfeleljen a jelen szükségletnek, beszéljen a jövődühöz és fejezze ki az örökszép eszmét. Művészet ez is, mely nem veszít azzal eszményi méltóságából, ha a prózai élet igényeinek is megfelel egyuttal. A szép ház, azért, hogy benne lakni is lehet, mindig lehet a maga nemében ép oly tökéletes

művészi alkotás, mint a festmény, melynek nincs más célja, mint tisztán a gyönyörködés.

Mi magyarokul nagyon hátra voltunk a művészet ez ágában a legujabb időkig. Ha ugy száz év előtt a balsors eltörülte volna nemzetünket, igazán alig lett volna a Duna-Tisza táján valami, a mi látható nyomául szolgálhatott volna itt létünknek. S ha valami vihar elsöpörne bennünket ma, — miből következtethetné az utánunk jövő idegen, hogy a magyar alföldön egy nép élt az előtt, a melynek volt kulturája is.

Most, e században fogtunk csak hozzá igazán pótolni a hiányt. Igaza van Hieronymi Károlynak, hogy «a sors nemzetünknek csak az utóbbi évtizedek alatt engedte meg, hogy kultúradatainak is éljen».

«Nem mintha már a középkorban nem lettek volna nagy királyaink, a kik a tudományokat és művészeteket becsülve, azok művelőit magok köré ne gyűjtötték volna. De a Zsigmond- és Mátyás-korabeli műemlékeket idegen művészek: németek, olaszok és valószínűség szerint francziák emelték és ezeknek alkotásai nem a nemzet eszmekezőrének szüleményei vol-

YBL MIKLÓS.

tak, hanem idegen produktumok, a melyeknek a nemzet művelődésére visszahatása nem volt. A mai kornak, azon nemzedéknek, a melyből Ybl Miklós hatalmas alakja kimagaslik, volt fentartva, hogy a magyar nemzet középületeit magyar művészek emeljék. E nemzedék építészének uttörője, mestere: Ybl Miklós, a kinek lángesze egyaránt fényesen oldotta meg a legkülönbözőbb építészeti feladatokat, a ki ájtatosságra buzditja a ferenczvárosi templomba se reglő hiveket és merengésbe hozza a Margit-sziget látogatóit keleti fényű fürdőházával, a ki átvarázsolta a budai Duna-partot várkerti építkezéseivel és a kinek alkotásaival lépten-nyomon találkozunk Budapesten, mely oly sokat köszön fáradhatatlan munkásságának. És ha egy későbbi kor megírja a mai napok történetét, abba egy fényes lapot fog beilleszteni, melyre Ybl Miklós emlékét, lángesze alkotásaival előre bevészte.»

E szavakkal jellemezte a közmunka- és közlekedésügy államtitkára, a mérnök- és építész-egylet alelnöke, ama férfi működését, kinek arczképét ma bemutatjuk, s kinek az építészterén eltöltött ötven évi megünneplésére gyűlt össze e hó 5-én az a diszes társaság, melyről e sorok elején megemlékeztünk.

Ybl Miklósról, az ünnepeltről nem ez alkalommal emlékszik meg először a «Vasárnapi Ujság». Három éve csak, hogy bemutatjuk olvasóinknak a legérdemesebbek sorában, mint a munka, a tett emberét, a ki a *kezével* beszél, s a kinek senkinek a hazában nincsen több emléköve; Ney Béla méltatá akkor sokoldalú teremő erejét, nemes izlését, roppant munkaképességét s azt a rendkívüli szakképzettségét, mely előtt oly őszinte tisztelettel emelnek kalapot pályatársai, elismervén őt mesterüknek, patriarkájuknak, sőt uttörőnek, egy oly téren, mely ő előtte csaknem teljesen parlagon hevert.

Ybl Miklós 1814. ápr. 6-án született Székes-Fehérvárott, s ott végezte elemi tanulmányait, mire Bécsbe ment, hol az előkészítő reál- és a műszaki tanulmányokat a politechnikumon 1828-tól 1832-ig bevégezve, Budára jött, hogy valami alkalmazást nyerjen az országos építészeti bizottságnál. Kísérlete nem sikerült s arra lőn utalva, hogy pályáját egyedül önerejére bízva, önállóan kezdje meg.

1832-ben kezdődik gyakorlati működése, mint kőműves inasé. Fölvetette magát a kőműves czéhbe s egész 1836-ig Pollák Mihály műépítész vezetése alatt dolgozott, különösen a Ludovicum építésénél s a muzeum-épület kezdeténél. 1836-tól 40-ig Koch Henrik műépítész mellett már mint önálló művezető dolgozott s a prágai altstädter Ringen ő készíté a gróf Kinszky Rezső-féle palotát. 1840—42-ben Pollák Mihály megbízásából, ki fölismerete benne a kiváló tehetséget, a müncheni akadémiába ment, ott számos tanulmányokat téve, elkészíté a többi közt a muzeum-teremnek freskókkal díszítése iránti tervezetét, továbbá a Jozefinum tervét s részt vett a városi német színház terveinek készítésében is.

Tanulmányai fejlesztése végett 1842-ben tette meg első útját Olaszországba, honnan visszatérvén, mint már önálló műépítész, a pesti kőműves és kőfaragó czéh fölveté a mesterek közé. Ez időben alakítá át a román stílusban épült templomot s építé a gróf Károlyiak nagyszerű sirboltját Kaplonyban.

1846-ban gróf Károlyi István megbízásából másodszor is utra kelt Olaszországba, hogy az akkor épülő főthi templom számára a szükséges szobrokat és oltárképet megrendelje. Visszatérve, egész 1851-ig dolgozott a főthi templomon, mely az egyházi építkezések között ma is a legsikerültebb művek egyike hazánkban.

Ez időtől kezdve sűrűn emelkedtek a szebbnél szebb épületek alkotó keze alatt. Budapesten alig is van jelentékenyebb utca, mely egyik másik feltünőbb épületével ne viselné magán az ő keze nyomát. A nyilvános épületek és paloták közül, melyek az ő művei, csak a következőket említjük meg: a budai takarékpénztár, a lánczhid épülete Budán, a budai ráczfürdő, az első hazai takarékpénztár egyetem-utcai, valamint Kalvin-téri épülete, gróf Festetich György, gróf Károlyi Alajos, gróf Degenfeld Imre palotája a muzeum körül, a nemzeti lovarda ugyanott, az országház a Sándor-utczában, a gróf Pálffy-palota a József-utca és Eszterházy-utca sarkán, a gróf Széchenyi Béla palotája Budán, a Margit-sziget gyönyörű épületei, a nagyszerű vámház a pesti Duna-parton, a ferenczvárosi templom, a lipótvárosi bazilika, a várkert alatti építkezések, a sugáruti dalműszínház.

Budapesten az újabb magánépületek nagy része is az ő alkotása. Ilyen a többi közt az Unger Henrik országuti háza, mely a főthi templom stíljében épült, a Geiszt-ház a kecskeméti-utca sarkán, annak szomszédjában a muzeumköruton Roth Zsigmond két bérháza, a Balassaház a váci köruton, gr. Lónyay Menyhert nyaralója Budán, Sárkány kuriai bíró bérháza az Eötvös-téren a Lloyd tőszomszédjában, két lakház a Mészáros-utczában (egyik sajátja), az akadémia bérháza, a Ganz-ház a felső Duna-parton, a Fölsinger és Kreische-ház, stb.

De nemesak a főváros, a vidék is számos remekét bírja Ybl művészi alkotásainak. Templomok, középületek, főuri kastélyok, palotakészint egészen általa építve, részint átalakítva, jelentékeny számmal vannak az országban. Csurgón ő fejezte be a gr. Károlyi-kastélyt, Kigyóson ő építé föl a gr. Wenckheim Frigyeskastélyát, melyet Magyarország legszebb főuri kastélyának tartanak (rajzát és leírását lásd mult heti számunkban), — e mellett átalakítá a nagy-károlyi és hódmezővásárhelyi nagy templomot, a malaczkai sirboltot, a gr. Szapáry István-féle kriptát Irsán, gr. Károlyi Alajos tótmegyeri és stomfai, gr. Berchtold surányi, gr. Apponyi högyészi, gr. Széchenyi marczali, Inkey Zsigmond lengyel-tóti, gr. Waldstein veszprém-palotai, gr. Károlyi Tibor mácsai, gr. Wenckheim Rezső dobozi, gr. Wenckheim Károly gerlai, gr. Almássy két-egyházi kastélyát, a nagy-károlyi megyeházat, vendégfogadót és táncztermet, s legujabban a gr. Károlyi-kastélyt Parádon, — építé Budán a Mattoni és Wille-féle «Erzsébet» sósfürdőt, gép- és lakóházat, készített tervezeteket a Margit-hid építészeti dekorációjához, s működött mint műszaki tanácsos az akadémia palotája építésénél, nem is említve a számtalan csekélyebb építkezéseket és tervezeteket.

A műépületeknek ez a sora valóban oly életrajz, melyhez hasonló nem sok embernek adatott. És a sor még befejezve nincs. A páratlan munkaerő Ybl Miklósnak ama törhetetlen testi-lelki életerő kifolyása csak, mely még ma is ifjúi elevenességgel lüktet a jubiláló művész agyában, ereiben. A zárkő az ő épületei sorozatában még messze van s a ki látja a hatalmas termetű, ruganyos öreget, — vigasztalást merithet, hogy az «épülő Magyarország» még sok éveken keresztül bizton számíthat első építő mesterére.

YBL MIKLÓSRA.

1882. december 5-én.

Hol a babér?.. Babért ide kezembé,
A zöldjiből, a frissiből szakítsatok!..
Avagy az én koszorumnak ne lenne
Helye ott, a hová ti annyit raktatok?
Ha nincsen hely már a fején — ám jó, legyen —
Én ezt adom, s ezt is — a lábához teszem.

Ne hajolj érte le, kérlek, ne vedd fel,
Bár erre azt magad méltónak tartanád;
Örökre össze ne kösd a neveddel,
Hadd elröppenni a költő szerény dalát.
Neved hir és dicsőség fényében ragyog,
Minek vetnének árnyékot rá e lapok?

Ha műveidet nézem elmerülve.
— Előttem a testté vált eszme, gondolat, —
Habár dalom az egekig repülne:
Szeretném akkor elhajítani lantomat!
Mi a költő dala?.. Szó, mit tett nem követ,
Te nem beszélsz, Te megszólaltod a követ!

A mi előbb csak holt tömeg, halom volt,
Mivé nem lett lángihleted s kezéd alatt?!
Sugár oszlop, dús mennyezet, komor bolt
S száz meg száz más gyönyörű szép idom, alak.
Nemes izléssel együvé illesztve, mind
Együtt dicső egész, dicső eszméd szerint.

S szól mindegyik — hol érthetőn felelvé
Egy-egy kérdésre, mit hozzá intéz szemem,
Hol — mintha rejtett hurozat rezegne, —
Hogy értelmét homályosan csak sejtethem.
S oly szép, olyan bübájos néha zengzete
S oly andalító, mint — az álmodott zene!

De im mi ez, mi most cseng a fülembé,
Mint képzelet szárnyán zengő emlékezet?
Szórt hangzatok, miket közös ütembe
S csodálatos összhangba szed a képzelet.
Egész város lebeg szemem előtt! Idább,
Idább tündéri látmány, játszi délibáb!

Szerény hajlék, szerény vágyak tanyája,
Hol szorgalom ölen elégtelenség terem,
S mely élveit csak a dúsnak kínálja:
Palota, fénylő csarnok, oszlopos terem,
A Charisok, s szelid Muzsák báj otthona,
Egyház, hol Istenhez sohajt az orgona.

S megannyi alkotása ihletednek
E percbe mind, mind itt szemem előtt lebeg.
A rózsaszín légben enyelgve lengnek
Zászlók, virágfüzérék, tarka szőnyegek;
S ezer kézből lobogva int kendő feléd...
Halljátok most a himnuszt, a bűvös zenét?

E hangra áhitat száll a kebelbe;
Imára, hő imára gyúl az érzelem...
A költő lantja, önmagát feledve,
Gyönyörrel elmereng a dicső zengzeten.
El is vele. Dal most kinek is kellene?...
Az ő művészete szól — a «fagyott zene»!

S látjátok-e a Génuszt felette?...
Arczán szelid mosoly, kezében a babér...
A koszorút épen fejére tette:
Igy szép ez ünnep és méltó a pályabér.
Most verje az eget a társak «éljen»-e!
Igy, így — ez a Mester bokréta-ünnepe!

AMBROZOVICS BÉLA.

ELHAGYTAM A FALUT.

Elhagytam a falut, a szülői házat,
Sirva hagytam benne jó édes anyámat.
Sirva hagytam ott a legjobb édes anyát,
Ki ha bűt szereztem, ha megsirat is, áld.

Hiába kért sirva: ne hagyjam el őtet,
Künn a nagy világban tudj' isten, mi érhet.
Ott lappangott a vágy ifju kebelemben,
S a mint lángra gyúladt, mennem kelle, mennem.

Bármi mélyen volt is beoltva szivembe
A fiú érzés s jó anyám szerelme,
Erős szélvész támadt, és az messze vitt el,
Hajh de mi megsebzett, megszaggatott szívvél

Mosolyogva mondtam az «isten hozzád»-ot,
Mig két szemem a bú könyveitől ázott.
Vissza sem tekinték, nehogy elárulja
Bánatom' a könnyek megáradt patakja...

Ifju reményekkel léptem a világba,
De hamar szétfoszlott lelkem tündéralma,
Mig fent merengtem a csillagos égbolton,
Lábam megbotlott már a legelső hanton!...